УДК 378.016:811.111`243

А. Г. Білова

А. Г. Белова

A. G. Bilova

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепровский национальный университет имени Олеся Гончара

Oles Honchar Dnipro National University

**РОЛЬОВА ГРА ЯК ЧАСТИНА КОМУНІКАТИВНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ
У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ
РОЛЕВАЯ ИГРА КАК ЧАСТЬ КОММУНИКАТИВНОЙ
МЕТОДОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА КАК
ИНОСТРАННОГО
ROLE- PLAY AS PART OF COMMUNICATIVE APPROACH
IN EFL TEACHING**

Ця стаття присвячена одному з інноваційних, альтернативних методів викладання англійської мови як іноземної. Розглянуто навчання усному мовленню за допомогою використання рольової гри. Робиться акцент на зв'язку рольової гри з комунікативним підходом у навчанні іноземній мові. Підкреслюється, що рольова гра є ефективним засобом мотивації студентів, а також підвищує самооцінку, спонтанність, викликає здатність до емпатії і знижує чутливість до невдачі. Все це полегшує спілкування і забезпечує відповідний психолінгвістический клімат для вивчення мови. Автор статті висловлює думку, що рольова гра є джерелом нових ідей і привносить різноманітність в навчання. У статті розглядається рольова гра як один з видів драматичної діяльності. Описується досвід роботи з сюжетною драматизацією на заняттях з домашнього читання. Виокремлено коло проблем, пов'язаних з

постановкою п'єси. Автор приходить до висновку, що використання рольової гри – це ефективний засіб навчання сучасній іноземній мові, що уможливорює використання її в дії, яка відсутня у традиційному мовному класі.

Ключові слова: драма, комунікативний підхід, рольова гра, сюжетна драматизація, пародія, п'єса.

Данная статья посвящена одному из инновационных, альтернативных методов обучения английскому языку как иностранному. Рассмотрено обучение устной речи при помощи использования ролевой игры. Делается акцент на связи ролевой игры с коммуникативным подходом в обучении иностранному языку. Подчеркивается, что ролевая игра является эффективным средством мотивации студентов, а также повышает самооценку, спонтанность, вызывает способность к эмпатии и снижает чувствительность к неудаче. Все это облегчает общение и обеспечивает соответствующий психолингвистический климат для изучения языка. Автор статьи высказывает мнение, что ролевая игра является источником новых идей и привносит разнообразие в обучение. В статье рассматривается ролевая игра как один из видов драматической деятельности. Описывается опыт работы с сюжетной драматизацией на занятиях по домашнему чтению. Обозначен круг проблем, связанных с постановкой пьесы в группе студентов. Автор приходит к выводу, что использование ролевой игры – это эффективное средство обучения современному иностранному языку, создающее возможность использовать язык в действии, которая отсутствует в традиционном языковом классе.

Ключевые слова: драма, коммуникативный подход, ролевая игра, сюжетная драматизация, пародия, пьеса.

The article is devoted to one of the innovative, alternative methods in EFL teaching. Teaching oral speech with the help of role-play has been examined. The author puts particular emphasis on the close connection of role-play with communicative approach in EFL teaching. It has been stressed that role-play heightens self-esteem, motivation, spontaneity, increases capacity for empathy, and lowers sensitivity to rejection. All these facilitate communication and provide an appropriate psycholinguistic climate for language learning. The author considers that role-play is a source of fresh ideas and relieves the monotony of education. Role-play is considered to be one of the types of drama activity. The experience of role-play putting into practice in home-reading classes has been described. The author comes to the conclusion that the use of role-play as drama activity in Teaching English as a Foreign Language can be used as an innovative technique in language teaching. Using drama to teach English results in real communication involving ideas, emotions, feelings and adaptability; in other words an opportunity to use language in operation which is absent in conventional language class.

Key words: drama, communicative approach, role-play, story dramatization, parody, play.

В останні роки все більше уваги приділяється викладанню англійської мови як іноземної, заснованому на «комунікативному підході». Студент тепер розглядається як активний учасник процесу вивчення мови в аудиторії. Передбачається, що вчителі, які є прихильниками комунікативного підходу, пропонують такі види діяльності, які сприяють самонавчанню, груповій взаємодії в автентичних ситуаціях і взаємному навчанню, заснованому на співпраці студентів. Це досить складне завдання.

Мета цієї статті – пов'язати драму з комунікативним підходом у викладанні англійської мови як іноземної, а також обговорити, як рольова гра, будучи одним із видів драматичної діяльності, може використовуватися в мовному класі.

Комунікативний метод передбачає використання таких видів діяльності, як рольові ігри, вправи, практики і проекти мовою, яка вивчається. Вправи

мають різноманітний характер: наприклад, від множинного вибору до заповнення прогалин. Мовні вправи не обмежуються говорінням і можуть включати в себе також прослуховування, читання, письмо або інтеграцію двох або більше навичок. Комунікативна діяльність має такі характерні особливості: по-перше, вони цілеспрямовані. Вони виходять за межі суворо визначених структур. По-друге, вони інтерактивні. Вони націлені на взаємодію з іншими людьми і часто пов'язані з певною формою обговорення. По-третє, використовуються автентичні матеріали. Ситуації, в яких учні повинні використовувати мову, мають бути максимально реалістичними. Мовні моделі, які вводяться, повинні бути справжніми.

Сьюзан Холден [2] визначає драму як будь-яку діяльність, яка вимагає від учасника уявити себе в певній ситуації; або зобразити іншу людину в подібній ситуації. Це дає можливість самовираження через словесні фрази і жести, використовуючи свою уяву і пам'ять. У цій статті драма відноситься скоріше до неформальної драми (творчої драматургії), оскільки вона використовується в класі, а не на сцені. Учасники драматичної діяльності таким чином вчать, вони не є акторами. Використання драматичної гри на занятті уможливорює надання педагогами студентам будь-якого віку приємного досвіду навчання, завдяки якому вони не тільки здобувають знання, а й розвивають багато життєвих навичок:

- Наприклад, драматична п'єса дає можливість відточувати навички співпраці, вчитися справлятися з неминучими відмінностями в думках і стилях роботи (не кажучи вже про емоційні особливості кожної людини), що має першорядне значення, якщо проект повинен бути успішним.
- Як драматург або оповідач, студент синтезує ідеї, факти, відносини. Драма потребує організованого мислення і планування. Студенти відточують свою здатність візуалізувати події, персонажі і декорації. Все це вимагає творчого мислення та вирішення проблем.
- Навіть коли ніхто не призначений бути режисером п'єси, неминуче знайдеться хтось, хто завдяки своїм якостям стає лідером. У цієї людини часто є певні ідеї про те, як повинне бути виконане завдання, і він продукує свою інтерпретацію на презентацію. Це вміння обов'язково повинно заохочуватися, але іноді необхідно офіційно призначити студента на цю роль, якщо він недостатньо сміливий, щоб висловитися і скористатися можливістю для керівництва. У цій ролі на перший план виходять навички інтерпретації, прийняття рішень і комунікації.

- Проектування на себе ситуації іншої людини допомагає розвивати емпатію. Втільнення різних життєвих ситуацій за допомогою акторської гри може

привести до розуміння того, що існує інша точка зору, яка теж може мати силу.

- Для багатьох із нас навчитися успішно виступати перед аудиторією – це випробування! Почавши з неформальної драматичної гри в класі, можна полегшити студентам входження в роль. У міру того, як учні звикають до виступу, їх можна заохочувати до запам'ятовування сценарію або вираження цілої низки емоцій за допомогою голосу, міміки і мови тіла і навіть до створення своїх власних персонажів.

- Чи буде це крихітна п'єса у класі або великий поетапний мюзикл, завжди є предмети, які потрібно зробити або знайти для реквізиту, костюмів або декорацій. Студенти, що працюють над підготовкою цих предметів, не тільки розвивають свою творчість, але також вчаться брати відповідальність перед групою. Один із кращих уроків, які викладаються драмою, – це усвідомлення того, що всі необхідні для успіху справи. Ті, хто відповідає за підготовку, не менш важливі, ніж актори. Сьюзан Стерн [6], яка досліджувала драму з психолінгвістичної точки зору, підсумувала цінність драми в вивченні іноземної мови. Вона заявила, що драма підвищує самооцінку, мотивацію, спонтанність, підвищує здатність до емпатії й знижує чутливість до невдачі. Все це полегшує спілкування і забезпечує відповідний психолінгвістичний клімат для вивчення мови. Драма може використовуватися у викладанні англійської мови як іноземної для різних цілей:

- Драма контекстуалізує мову в реальних або уявних ситуаціях в класі і поза ним. Мова в класі, де проходить драматична діяльність, досліджується, перевіряється і практикується в значущих ситуаціях.

- Драматична діяльність може бути використана як засіб зміцнення вивченої мови [1], [4]. Це допомагає розширити, зберегти і зміцнити словниковий запас студентів і поліпшити структуру речення за допомогою рольових і комунікаційних ігор.

- Драма покращує усне спілкування. Як форма комунікаційної методології драма дає можливість учневі використовувати мову повною мірою і належним чином. Малей і Дафф [3] стверджують, що драма повертає частину забутого емоційного наповнення за допомогою мови. Мовна відповідність і значення важливіше форми або структури мови. Драма може допомогти відновити цілісність ситуації, змінивши процес навчання, починаючи зі значення і переходячи до мовної форми. Це робить вивчення мови більш значущим і допомагає підготувати учня до реальних ситуацій.

- Вивчення іноземної мови може бути приємним, стимулюючим і значущим у поєднанні з драматичною діяльністю [4].

- Проблема класу з учнями різного рівня здібностей зменшується при

використанні драматичної діяльності. Студенти, які більш вільно володіють мовою, можуть грати головні ролі, що вимагають багато усного спілкування, у той час, як слабші учні компенсують відсутність лінгвістичних компетенцій за допомогою паралінгвістичного спілкування: наприклад, мовою тіла і акторськими здібностями.

- Вивчення мови має залучати творчий інтуїтивний аспект особистості, а також свідому і раціональну її частину. Драматична діяльність може бути використана для забезпечення можливості активної участі учня в загальному процесі. Вона включає в себе всю особистість учня, а не тільки його розумовий потенціал. Ефективне навчання відбувається, оскільки учень залучає себе до рішення загальних завдань і мотивований використовувати мову перекладу.

Однією з цілей (як і в комунікативному підході) залучення драми в мовний клас є те, щоб учень досяг комунікативної компетенції. Прихильники такого підходу сподіваються, що учень стане більш винахідливим, творчим і чутливим, оскільки він стане більш впевненим в процесі вивчення англійської як іноземної.

Рольова гра – один з видів драматичної діяльності. Однак багато викладачів і студентів у класі бояться висловлювання «рольова гра». Незважаючи на відсутність консенсусу щодо термінів, які використовуються в методичній літературі, існує кілька варіантів, часто взаємозамінних, у цьому контексті – це «симуляція», «гра», «рольова гра», «симуляція-гра», «симуляція рольових ігор». У цій статті використовується термін «рольова гра». Рольова гра – це діяльність, яка вимагає від людини взяти на себе реальну або вдавану роль. Це пов'язано зі спонтанною взаємодією учасників, коли вони намагаються виконати завдання. Існує ціла низка рольових ігор. Вона варіюється від простих до складних, від структурованих до неструктурованих. Деякими прикладами рольових ігор є соціальна драма, ескізи, драматизація сюжету, макетні інтерв'ю, ділові зустрічі, пародії, шаради, пантоміми і навіть дебати. На своїх заняттях з домашнього читання автор статті часто використовує сюжетну драматизацію і розробив кілька порад із підготовки та роботи.

Постановка п'єси – серйозна робота. Ви можете вирішити піти цим шляхом, але вперше це буде досить складно і може призвести до безлічі проблем в підготовці та постановці:

- Постановка п'єси означає, що учням потрібно вчити напам'ять багато тексту.

- У п'єсі зазвичай задіяні кілька акторів, що означає, що велика частина класу не бере участі.

- Довгі п'єси, погано поставлені і зіграні, нудні як для учасників, так і для глядачів.

- Сюжет п'єси може не представляти інтересу для всього класу. Короткі пародії є хорошою альтернативою п'єсі, особливо для новачків. Вони мають такі переваги:

- Участь всього класу; різні групи можуть готувати і виконувати різні пародії.

- Якщо одна пародія нецікава або, можливо, трохи нудна, публіка знає, що скоро буде інша!

- Студентам не доводиться вчити напам'ять величезну кількість тексту.

- Студенти можуть створювати пародії на теми, які їх цікавлять.

- Студенти можуть створювати групи, виходячи зі своїх переваг.

Перш ніж приступити до рольової гри, бажано попередньо вивчити лексику. На цьому етапі можна використовувати пісні, флеш-карти, ігри – це дійсно весело, коли ви використовуєте слова, що описують емоції і дії. Як тільки учні познайомилися з окремими словами, розумно дозволити їм почати займатися своїми ролями. Це теж можна уявити як гру. Ідея полягає не в тому, щоб окремі учні були досконалі у своїх власних ролях, а щоб весь клас міг використовувати словник в контексті. Тільки коли всі учні знають ключові слова і рядки п'єси, ви повинні зібрати всі елементи – слова, вирази і мізансцени до купи. Дозвольте учням використовувати свою творчість у виготовленні декорацій, прийнятті рішень про реквізити, костюми і т. д. Пам'ятайте, що стосується двох останніх, вони повинні бути дуже простими, дотримуйтесь принципу «менше – краще», і почати використовувати їх необхідно тільки під час генеральної репетиції. Ви, як вчитель, можете взяти одну з ролей, якщо вам потрібно. Необхідно уникати внесення виправлень помилок до тих пір, поки рольова гра не буде завершена. Ви можете використовувати блокнот, щоб записати які-небудь помилки, але будьте обережні – ваша «стенографія» може відвернути студентів. Не дозволяйте процесу вийти з-під контролю. Якщо рольова гра починає бути схожою на балаган, ви дійсно повинні втрутитися.

Запис відеороликів може бути дуже корисним інструментом для зворотного зв'язку, тим більше, у вас і студентів залишається прекрасна пам'ять про подію.

Є плюси і мінуси використання рольової гри в класі. Одним з її недоліків є, за словами Річардса [5], те, що ця діяльність є штучною. Це може також призвести до вживання і заучування неправильних форм, оскільки вчителю не рекомендується негайно виправляти помилки, щоб не перешкоджати творчості студентів. Переваги такі: рольова гра стимулює автентичне

говоріння; вона дозволяє учневі вільно і творчо використовувати мову; вона викликає чутливість, співпереживання і почуття усвідомленості; це збільшує мотивацію, і це відмінний відрив від рутини.

Таким чином, використання рольової гри як драматичної діяльності у викладанні англійської як іноземної мови може бути використано як інноваційна, альтернативна техніка. Використання драми в навчанні англійській мові призводить до реального спілкування з ідеями, емоціями та почуттями; іншими словами, створює можливість використовувати мову в дії, яка відсутня в традиційному мовному класі.

Бібліографічні посилання

1. Fernandes L. and Coil A. Drama in the classroom. Practical Teaching/ L. Fernandes, 1986. - P. 18-21.
2. Holden Susan. Drama in Language Teaching/S. Holden. - London: Longman, 1981.
3. Maley A. and Duff A. Drama Techniques in Language Learning/ A. Maley and A. Duff - Cambridge: Cambridge University Press, 1978.
4. Mordecai Joyce. Drama and second language learning. Spoken English/ J. Mordecai, 1985. P. 12-15.
5. Richards Jack. Conversational competence through role-play/J. Richards. - RELC Journal, 1985. P. 82-100.
6. Stern Susan. Why drama works: A psycholinguistic perspective. /Oller, Jr. J. W. and Richard Amato P.A. (Eds.) Methods that work - Rowley: Newbury House Publishers Inc., 1980.